

SASHI NA 2

Gabatar da 'yancin tunani, nazari, addini da imani

Bayani akan sashi

YAKI = 'YANCIN TUNANI, NAZARI, ADDINI KO IMANI

Don saukakawa, 'Yancin tunani, nazari, addini ko imanisa da yawa ana kiran sa da sunan da ya fi gajarta wato 'Yancin Addini Ko Imani, (YAKI). Za mu yi amfani da wannan suna da kuma wannan gajartacciyar hanya a cikin wannan jagora —amma kada mu manta cewa tunani da fahimtar mutum ma suna da kariya.

'Yancin tunani, nazari, addini ko imani suna da janyo muhawara sosai a kusan dukkan sassan duniya. Yawancin mutane suna ganin cewa imanin da suka riƙe, da kuma tunaninsu na yadda mutane ya kamata su yi rayuwa, shi ne daidai kuma gaskiya. Sai dai idan muna da kyakkyawar alaƙa da mutanen da ke da sabanin imani da tunani irin namu, zai iya zama da sauki mu fara kallon waƙannan mutanen a matsayin marasa kyau ko barazana ga dabi'un mu da al'adunmu, ko ma ga haƙin kan kasa da tsaron jama'a. Wannan yana iya faruwa ne a cikin al'ummomin dake da rikon addini sosai, ko kuma waƙanda suka fi karkata zuwa rayuwar da ba ta dogara da addini.

Kamar kowacce siga ta al'adun 'Dan'Adam, addini da imani suna iya kasancewa abin alheri ko kuma akasin haka. A wasu lokuta, imani da hanyoyin aiwatar da su, da shugabanni ko qungiyoyin da ke da alaƙa da su, suna haifar da matsaloli masu girma a cikin al'umma. Amma kuma, sau da yawa, addini da imani suna zama hanyar karfafa mutane da al'umma bakidaya.

To, me dokokin 'Hakkin 'Dan'Adam na duniya ke cewa game da tunani, nazari, addini da imani? Wanne irin 'yanci muke da shi, kuma a wanne lokaci ne gwamnati ke da izinin taqaita aiwatar da addini ko imani?

Wannan sashin zai gabatar da 'Yancin Addini Ko Imani (YAKI), da kuma sharuƙƙan da ke hana gwamnati takura wa mutane wajen bin addininsu ko imani. Haka kuma, zai bai wa mahalarta damar fahimtar wannan 'yanci da kuma yin tunani kan yadda yake da alaƙa da dabi'unsu, rayuwarsu ta yau da kullum da kuma al'ummarsu.

Makasudan koyo

Wannan sashin yana mai da hankali ne kan bunkasa ilimi da takaitattun fahimtar mahimmancin 'Yancin tunani, nazari, addini ko imani.

A karshen wannan horon, mahalarta za su iya:

- Bayyana ainihin ma'anar YAKI, wato 'yancin da kowa yake da shi na yin addini, canza addini, ko akidarsa, da aiwatar da shi ba tare da wariya, tilastawa ko tashin hankali ba.
- Bayyana yadda YAKI ke da alaƙa da rayuwar al'umma ta yau da kullum.
- Bayyana iyakokin YAKI, wato cewa YAKI ba zai taɓa zama hujja ta cutar da wasu mutane ba.

Abinda sashin ya kunsu da kuma daidaita lokaci

Aikin farkon budewa: Fadawa kowa!

Tunatar da mahalarta abubuwan da suka koya a sashi da ya gabata

mintuna 10

Labari da gudanarwa: A wani lokaci a can baya

Wani labari da za a bayar wanda ke taimaka wajen ganin ko mahalarta suna fahimtar abubuwan da YAKI ke kare wa.

mintuna 45

Gabatarwa: Gabatar da 'Yancin Addini ko Imani

Muhimmin gabatarwa da ke bayani game da abin da YAKI ke karewa da kuma lokacin da za a iya takaita wannan 'yanci.

mintuna 15

Cikakkiyar gudanarwa: 'Yancin Addini ko Imani

Gudanarwa game da abubuwan da aka gabatar a baya.

mintuna 10

Nazari da gudanarwa: YAKI a rayuwata ta yau da kullum

Wannan bangare yana taimakawa mahalarta su gano yadda suke amfani da 'yancin YAKI a cikin rayuwar su ta yau da kullum.

mintuna 35

Bayanan kammalawa da labari na mai kawo sauyi

Labarai daban-daban suna cikin wannan kwas domin karfafa gwiwar mahalarta.

mintuna 5

JIMILLAR LOKACI

awoyi 2

Kasance cikin shiri

A shirya kowanne sashi ta hanyar amfani da shawarwarin da ke shafi na 15, "Yadda ake shiryawa don kowanne sashi". Ka tuna – kai ne ka fi sanin kungiyar ka. Za ku iya daidaitawa ko canza wasu sassa na sashin don su dace da bukatun kungiyarku.

ABUBUWAN DA AKE BUKATA NA WANNAN SASHEN

Baya ga kayan aiki na yau da kullum da aka jera a shafi na 16, za ku bukaci:

- Kwallo mai laushi.
- Tukunya da katunan bukatun 'Dan'Adam da aka yi amfani da su a sashi da ya gabata.
- Takardun raba wa ko babban takardar rubutu da ke dauke da tambayoyin gudanarwa don aikin "A wani lokaci a can baya".
- Takardun raba wa ko babban takardar rubutu da ke dauke da tambayoyin gudanarwa don aikin "YAKI a rayuwata ta yau da kullum".
- Idan ba za ku yi amfani da PowerPoint ko bidiyo ba, kuna iya shirya abubuwan masu zuwa:
  - "A wani lokaci a can baya": Fitar da hotunan da ke bayyana labarin.
  - Babban takardar rubutu da ke dauke da mahimman bayanai daga hotunan PowerPoint.
  - "YAKI a rayuwata ta yau da kullum": Fitar da hotunan shafuka 47-59 na PowerPoint din sashin.

Ana iya samun mabiya **ABUBUWAN BUKATA** na wannan sashen [anan](#).

NA ZABI: KARFAFA KWARIN GWIWAR KA/KI

A yayin shiryawa, me zai hana ku kalli wadannan [gaieren bidiyoyin](#) don kara fahimtar 'Yancin Addini ko Imani? Hakan zai taimaka wajen kara kwarin gwiwa da kuma iya amsa tambayoyi. Akwai bidiyoyi takwas, kowanne yana da tsawon mintuna 5-10 a cikin wannan jerin bidiyoyi. Idan ba ku da lokaci don kallon su duka, ku mayar da hankali kan: A cikin fina-finai mai lamba 2 ('yancin samu ko zabi), 3 ('yancin yin aiki) da kuma dan gajeren fim mai lamba 8 (iyakan dama).

SHIRYA DANDALI

Kuna bukatar ku fara da kujeru su rabin da'ira a wannan kashi, suna fuskantar gaba, tare da wuri mai fadi a tsakiya. Akwai bukatar ya zama ana iya zagayawa cikin sauki. Daki mai fadi ba tare da tebura ba zai fi dacewa.

FINA-FINAI

'A wani lokaci a can baya'

"Aikin 'A wani lokaci a can baya' ya haifar da muhawarori masu zurfi sosai. Ya buɗe tagogi da dama a cikin tunanin mutane. Sun fara yin tunani a kan al'ummominsu – daga dokokin jinsi, ko yana da kyau a karya tsoffin al'adu da suka yi katutu."

HAMMAM HADDAD, MAI SHIRYA KOYARWAR, JORDAN

Tsarin sashi da akayi dalla-dalla

1. Aikin farkon budewa: Fadawa kowa! mintuna 10

KWATANTAWA

Mahalarta za su jefa qwallo wa juna, sannan su fadi abu daya da suka tuna daga sashi da ya gabata kafin su jefa qwallon ga wani.

MANUFA

Wannan aiki yana bada dama ga mahalarta su fara zaman cikin nishadi da hadin kai. Hakanan, yana taimakawa wajen tunatar da su abubuwan da suka koya ko suka ji a sashi da ya gabata, tare da ba wa sababbin mahalarta damar jin abubuwan da aka tattauna a baya.

ABUBUWAN DA AKE BUKATA

- Kwallo mai taushi.
- Tukunyar miya dauke da katunan bukatun 'Dan'Adam (da aka yi amfani dasu a sashin da ya).

YADDA AKE GABATAR DA AIKIN

Za ka fara da ajiye tukunya mai dauke da katunan buqatun 'Dan'Adam a tsakiyar da'irar da za a kafa. Sai ka tabbatar da cewa katunan da suka shafi 'Yancin Addini suna saman duka don sukan amfana da su a karshen wasan.

Sannan ka gaishe da mahalarta sannan ka bayyana cewa za a fara da tunawa daga sashin daya gabata sai ka tambayi mahalarta su zauna a cikin da'irar mai dadi.

Ka bayyana cewa za a jefa kwallo ba tare da tsari ba. Duk wanda ya karbi kwallo, zai fadi abu daya da ya tuna daga sashi da ya gabata – ko dai labari, abin da ya koya, ko tunanin da ya yi. Daga nan sai ya jefa kwallon wa, wani daban. Duk wanda bai lura da sashin baya ba zai ce "Fadawa kowa" sannan ya jefa kwallon ga wani.

YADDA AKESO AGUDANAR DA AIKIN

Mai jagoranci zai fara da fadin abu daya daga sashi da ya gabata sannan ya jefa wa wani. Fadi kalmomi masu karfafawa kamar 'na gode' da 'yayi kyau' a cikin martani ga gudummawar mahalarta. A ci gaba har kowa ya sami damar magana sau daya.

YADDA AKESO A GAMA AIKIN

Yaba wa mahalarta kan yadda suka tuna da abubuwa da dama. Idan akwai wani abu mai muhimmanci da suka manta, mai jagoranci zai kara da shi a takaice. Dauko katunan da suka shafi 'Yancin Addini ko Imani daga tukunya, nuna su ga mahalarta, sannan a bayyana cewa wannan sashi zai mayar da hankali kan 'Yancin Tunani, Nazari, Addini da Imani.

**CIKAKKEN
GWAJI**

2. Gwajin labari da aikin gudanarwa: A wani lokaci a can baya mintuna 45

KWATANTAWA

Wannan aiki yana kan labarin "Waƙoƙin Sarewa da Ganga", wanda ke da sassa hudu: Bayani da Karanta Labari – Cikakkiyar gudanarwa – Gudanarwar rukuni – Bayani da Kammalawa.

MANUFA

Wannan aiki yana taimakawa mahalarta su yi tunani kan ko suna daraja abubuwan da Yancin Addini Ko imani (YAKI) ke karewa, da kuma yadda wadannan abubuwa suke cikin al'adu da addinansu. Labarin yana bayyana muhimman kalmomi guda bakwai da ke da alaka da 'Yancin Addini Ko Imani:

Yin tunani, Imani, Kasancewa, Aiwatarwa, Tambaya, Sauyi da kin Yarda.

ABUBUWAN DA AKE BUKATA

- Takardar Labarin (Duba shafi na 56 ko mahadar da aka bayar).
- Hotunan (Shafuka 3-23) daga PowerPoint ko kuma fitar da hotuna da ke dauke da labarin.
- Danƙaramin Littafi na "A wani lokaci a can baya" Tambayoyin aikin rukuni na (ɗaya a cikin mahalarta 3-4) Ko takardar da aka riga aka shirya tare da tambayoyi.

SHIRYE SHIRYEN GABA

Gwada yadda ake karanta labarin ko sake ba da labarin a cikin kalmomin ku, ta yadda za ku iya zama mai ba da labari mai ban sha'awa kuma ku ji kwarin gwiwa game da wace zamewar PowerPoint ko fosta don nuna lokacin.

Idan ana amfani da hotunan labari, a shimfiɗa su a bango a jere don sauqin yin bayani a yayin labarin.

YADDA AKESO AGUDANAR DA AIKIN MINTUNA 35

- **BAYANI KARANTA LABARI** (MINTUNA 15)
A bayyana cewa za a karanta wani labari sannan a tattauna a kan sa.
A karanta labarin ko a ba da shi cikin nishaɗi, tare da nuna hotunan PowerPoint ko hotuna a jikin bango.
- **CIKAKKIYAR GUDANARWA** (MINTUNA 5)
A tambayi mahalarta su ɗaga hannu don bada amsa ga wadannan tambayoyi:
  - Mene ne sako ko darasin dake cikin labarin?
  - Shin akwai wani hali daga cikin halayen da kuke yaba wa?

(Idan mahalarta sun samu wahalar fahimtar ma'anar ganguna da sarewa a labarin, a bayyana cewa suna wakiltar addini da al'adu na mutanen gari ne.)

- **GUDANARWA A KANANAN KUNGIYOYI** (MINTUNA 15)
A raba mahalarta kashi-kashi, kowanne rukuni na mutum 3-4. A ba su takardun tambayoyin gudanarwa.
A nuna hoton PowerPoint na 24 ko babban takardar rubutu mai dauke da (muhimman kalmomi guda bakwai: Yi tunani, Imani, Kasancewa, Aiwatarwa, Tambaya, Sauyi da kin Yarda.)

LABARI

Nemi
**LABARI, POSTOCCI
DA LITATTAFAN
HANNU**
[a nan.](#)

BAYANI! Ka lura da lokaci don tabattar da ansamu lokaci wa karamin rukuni don gudanarwa.

- A bukaci su tattauna wadannan tambayoyi:
  - Ta yaya ne wadannan kalmomi yin tunani, imani, kasancewa, aiwatarwa, tambaya, sauyi da kin yarda da alaka da abin da yafaru a labarin kuma suke da abin da kake so ko rashin so game da ‘yanwasan?
  - Za ka iya tuna wasu labarai daga al’adun ku ko Imanin al’adar ku da suke magana akan abubuwa masu kyau game da yin tunanin mutane, imani, alaka, aiwatar wa, sauyawa, tambaya ko kuma ki.
  - Shin al’ummar tana anfana idan aka bar mutane suka aikata wadannan abubuwa, ko kuma hakan barazana ce ga al’ummar ko kuma duka biyun?
  - Shin za’a iya samun sauyi na gari ba tare da mutane wadanda suke yin wadannan abubuwa ba?

YADDA AKESO A GAMA AIKIN MINTUNA 10

Ka Umurci kowanne rukuni zai raba abu daya da suka samu mai muhimmanci ko mai wahala a gudanarwar su.

Mai jagoranci zai kammala da cewa:

- Wannan labari yana taimakawa mu fara fahimtar ‘Yancin Addini ko Imani da mahimmancin sa.
- Wadannan ‘yanci na iya zama masu rikitarwa ko tsoratarwa. Misali:
  - Idan mutane na da ‘yancin tunani da za’bi, shin hakan barazana ce ga al’ada da addinin mu?
  - Wane tabbaci muke da shi cewa mutane za su yi amfani da wadannan ‘yancin don nagarta? Akwai mutanen da suke da mugun tunani ko mugun nufi. Ba kowa ba ne kamar Ziana da ke son rayuwa ta kyautata ga abokanta. Wasu lokuta mutane suna amfani da imaninsu don tabbatar da yin aiki ta hanyoyin da za su cutar da wasu mutane – kamar mai sayar da shayi wanda ya tursasa ko kuma ya shirya wata kungiya don yaga alamun 'kowa na maraba'.
- Wadannan tambayoyi suna da muhimmanci kuma za mu ci gaba da bincike kansu. Amma idan ba a ba wa mutane ‘yanci ba, to babu yadda za a iya samun ci gaba mai kyau.
- Sannan, Wadanne hakƙoƙi ne mutane ke da su, kuma yausha ne gwamnati za ta iya iyakance wadannan hakƙoƙi? Yanzu za mu koyi abin da dokokin duniya ke cewa a kai.

3. Gabatarwa: Gabatar da 'Yancin Addini Ko Imani mintuna 15

KWATANTAWA DA KUMA MANUFA

Wannan gabatarwa tana bayyana hakkin 'yancin addini ko imani da kuma lokutan da za a iya iyakance shi. Wannan yana samar da muhimmanci ilimi a cikin wannan darasi.

ABUBUWAN DA AKE BUKATA

- Takadar gabatarwa yana samuwa a shafi na 60 na wannan jagora.
- Takadar tana da alaka da shafuka na 25 zuwa na 46 na darasin Powerpoint sannan an sanyasu a cikin makalar mai bayani na wadannan shafuka din.
- Za’a iya samun takadar da za’a iya yi mata kwaskwarima a cikin abubuwan da ake bukata a darasin.

GABATARWA

SHIRYE SHIRYEN GABA

Ka shirya gabatarwa bisa ga jagorancin da ke shafi na 15 na wannan littafi (Yadda ake shiryawa don kowanne sashi). A karanta kuma a gyara jawabin da hotunan PowerPoint (ko a kir-kiri manyan takardu da ke dauke da mahimman bayanai daga cikin hotunan). A yi aikin da hotunan PowerPoint ko takardun kafin gabatarwa.

BAYANI! Umurci su da adana tambayoyin/ tsokaci har sai bayan gabatarwan.

ABIN LURA

Ana iya kara wasu mintuna don bayani kan dokokin da suka shafi 'Yancin Addini ko Imani a kasar ku, da kuma yadda suke da alaƙa da ka'idodin ƙasa da ƙasa. Ana iya samun shawara da hanyoyin neman wannan bayani a shafuka 153-154 na jagorar masu koyarwa. Kada a yi dogon jawabi domin mutane ba za su iya mai da hankali na tsawon lokaci ba. Idan an ga alamun gajiyi a wajen mahalarta, za a iya amfani da wani aiki mai motsa jiki bayan gabatarwar. Idan ana Bukatar hakan, ana iya rage lokacin wasu ayyukan (misali, a rage lokacin aikin farkon budewa) ko a tsawaita lokacin zama.

4. Cikakkiyar gudanarwa: 'Yancin Addini Ko Imani (YAKI)

mintuna 10

KWATANTAWA DA KUMA MANUFA

Wannan gudanarwa tana ba mahalarta damar yin tunani da fahimtar abubuwan da suka koya daga gabatarwar da aka yi.

YADDA ZA A GUDANAR DA GUDANARWAR

Bude damar yin sharhi da tambayoyi daga mahalarta kan bayanin da aka gabatar. Tambayoyi don Kawo Gudanarwa:

- Wanne ne daga cikin hakkin da aka ambata ya fi muhimmanci a gare ku?
- Shin akwai wani abu da ya zama mai wahalar karɓa ko ya zama mai rikitarwa a gare ku?

Bayan mintuna 10, a karkare gudanarwar. A bayyana cewa za a ci gaba da tattaunawa da bincika wadannan batutuwa ta hanyar wani aiki.

ATUNA: Kai mai jagoranci ne, ba kwararre ba. Idan aka yi tambaya kuma ka san amsar, to ka amsa. Idan ba ka da tabbacin amsa, kada ka ji matsin lamba wajen bayar da ita. Ka jaddada cewa wannan wani tsari ne na bincike tare, ba koyarwa daga kwararre ba. Matsayin ka shi ne taimakawa gudanarwa da tabbatar da cewa kowa yana da damar yin magana.

CIKAKKIYAR GUDANARWA

BAYANI! Zaku iya samun taimako wajen amsa tambayoyi masu tsauri akan 'Yancin addini ko imani a shafuka na 21-28.

5. Cikakken gwaji: YAKI a rayuwata ta yau da kullum

mintuna 30

KWATANTAWA

Wannan aiki yana amfani da dabarar Yin Tunni – Hada Biyu – Rabawa, inda mutane ke tattaunawa kan yadda suke tunani, imani, zama cikin wata ƙungiya, yin ibada, yin tambayoyi, kalubalantar abubuwa, da kin yarda da wasu abubuwa a rayuwar su ta yau da kullum.

MANUFA

Wannan aikin yana taimakawa mutane su gane cewa muna amfani da haqqin tunani, nazari, addini da imani a rayuwar mu ta yau da kullum. Wannan yana nuna cewa wannan hakki yana da mahimmanci a ainihin rayuwa, ba kawai a kimiyyance ba.

CIKAKKEN GWAJI

ABUBUWAN DA AKE BUKATA DA KUMA SHIRYE SHIRYEN GABA

- Hotunan PowerPoint (Shafi) 48-60 ko kuma a buga su kuma a lika su a bango kafin sashin.
- Kwafi guda na tambayoyin aikin qungiya don kowanne rukuni mai mutum 3-4, ko takardar flip chat da aka riga aka shirya dauke da tambayoyin.

YADDA AKE GABATAR DA AIKIN MINTUNA 4

Rarraba mutane zuwa biyu-biyu. Yi bayani kamar haka:

Za mu yi tunani kan yadda YAKI ke da muhimmanci a rayuwar mu ta yau da kullum. Da farko, kowa zai yi tunani shi kadai. Daga nan sai mu raba tunanin mu a tsakanin mutane biyu biyun nan. Sannan za mu dawo tare don gudanarwa gaba daya.

Karanta wannan rubutu (ko wani abu makamancin haka) yayin da kake nuna hotunan PowerPoint(47-59)ko buga hotunan da aka lika a bango:

"Tuna da yadda rana ta yau da kullum ke kasancewa a gare ka. A wane lokaci da wace hanya kake bayyana tunanin ka, imanin ka, tambayoyin ka da sha'awar addinin ka ko rashin addini? Zai iya zama kamar haka:

- *A cikin abin da kake ci ko ba ka ci ba,*
- *A cikin tufafin da kake sakawa ko ba ka sakawa,*
- *A cikin addu'o'i, ibada ko bukukuwa,*
- *A cikin abin da kake karantawa,*
- *A cikin hirar ka da iyali, abokai, ko abokan aiki,*
- *A cikin yadda kake rainon 'ya'yan ka,*
- *A cikin yadda kake hidima wa al'umma ko shiga cikin matsalolin da suka shafe ka a cikin jama'a."*

YADDA AKESO AGUDANAR DA AIKIN MINTUNA 30

YI TUNANI (MINTUNA 5)

Kowa zai dauki mintuna 5 yana tunanin yadda yake bayyana tunanin sa, imanin sa, tambayoyin sa da sha'awar sa a rayuwar yau da kullum.

ABIN HADAWA (MINTUNA 10)

A sa mahalarta su tattaunaa tunanin su da abokin gudanarwa, kuma su tattauna wadannan tambayoyin da suke jin dadin yin magana akai:

- Bada labarin lokacin da ka bayar da wani labari ko shawara ko kuma tambaya ya aka yi wani abu yafaru? Me ya faru kuma ya kaji?
- Ba da labarin lokacin da ka gaza bada taka shawarar, yi tambaya akan wani abu da kake ganin ba daidai bane ko kuma ka gaza bayyana ko kai waye. Ya kaji da hakan?
- Shin yana da muhimmanci ka iya bayar da shawara ko ka bayyana kai waye a rayuwar ka ta yau da kullum? Shin yana da muhimmanci ka iya kalubalantar wata shawara ko waiwaye da kake gani ba daidai bane?
- Yaya za ka ji idan aka tilasta ka rayu bisa ra'ayoyi da gasgantawar wasu maimakon na kan ka?

RABA FAHIMTA (MINTUNA 15)

Dukkan mahalarta su dawo gaba daya. Tambayoyin da suka tattauna suna da alaqa da waɗannan:

- Shin hakkin tunani, nazari, addini da imani yana da mahimmanci a gare mu?
- Yaya ake ji idan ba mu da wannan hakki?

A tambayi wanda ke son tattauna tunanin shi da yayi da wanda aka hada su. Dole ne a tabbatar da cewa duk wanda ya tattauna kwarewar sa yana yin hakan ne da yardarsa! Daga baya, a tambayi mahalartan Shin yanayin 'Dan'Adam yana nufin kowa yana da bukata iri daya dangane da hakkin Yin tunani – Imani – Kasancewa – Aiwatarwa – Tambaya – Sauyi ko kin yarda? Shin waɗannan haƙƙoƙi suna da mahimmanci ga kowane mutum, ko da wane addini da imani yake?

BAYANI! B ka shirya domin bada tunani mai zurfi akan YAKI a rayuwar ka, a yayin gudanarwa yana da jinkiri kan a fara.

YADDA AKESO A GAMA AIKIN MINTI 1

A kammala aikin da godiya ga kowa saboda tattauna tunani da shiga cikin gudanarwar.

6. Bayanan kammalawa da labari na mai kawo sauyi mintuna 5

KWATANTAWA

Wannan gajeren jawabi ne wanda ake kammala sashi dashi, a na danganta shi da sauya al'amura ta hanyar ba da labarin wani mutum na gari da ya tsaya tsayin daka don hakkin sa na 'Yancin Addini Ko Imani (YAKI). Hakanan, yana sanar da mahalarta abin da za a tattauna a sashin nan gaba.

ABINDA YA KAMATA A FADA

A yi amfani da hotunan PowerPoint (Shafi) 61-63 don misalta labarin Peter, idan zai yiwu.

- A yau mun bincika 'yancin addini ko imani kuma mun koyi hakkin da muke da su, da kuma waɗanda dukkan mutane ya kamata su samu a cewar dokokin akasa da kasa.
- Wannan hakki yana da rikitar wa, kuma akwai abubuwan da ba mu fahimta sosai ba ko kuma da mu ba da ra'ayi daya akan su. Amma tabbas akwai abubuwan da muka fahimta kuma muka amince da su. Wannan wuri ne mai kyau don masu sauya al'amura su fara.
- Mutane na gari irin mu na iya kawo sauyi a cikin matsalolin da ke addabar al'ummar mu.
- A karanta labarin Peter da ke shafi na 64 (ko a duba shi a cikin kayan da aka sauke don wannan sashin).
- A sashin mu na gaba, za mu yi nazari kan batutuwan da suka shafi asali, gata da rashin gata. Sannan a cikin sashin da za su biyo baya, za mu koyi take hakkin 'yancin addini ko imani (YAKI) da hanyoyin da za mu iya amfani da su don kawo sauyi.

**TAKAITTACIYAR
MAGANA**

‘Wakokin sarewa da ganga’

“Masu halarta sun so labarin-tatsuniyar – shi ne mafi kyawun sashi na zaman. Jigogi, Haruffa, zane-zane – ya yi magana da su.”

HIDAYA DUDE, MAI SHIRYA KOYARWAR, TANZANIYA

Wakokin Sarewa da Ganga

Marubuta: Katherine Cash dan Sidsel-Marie Winther Prag

Zane Zane: Toby Newsome

Wannan labari shi ne tushen aikin "A wani lokaci a can baya" kuma ana iya ganin zanen sa a hotuna na 3-23 na PowerPoint na sashi na 2.

WAKOKIN SAREWA DA GANGA

A da chan, akwai kauyuka guda biyu.

Mutane dake daji an san su da iya kada ganga da rawa. Da zarar an haifi yaro ko yarinya idan ya ko ta fara iya zama sai a basu ganga.

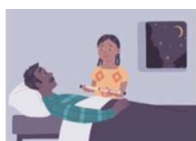
Akwai qananan ganguna dake kara kamar saukan yayyafi sannan kuma akwai manyan ganguna. Kidan ganga yana tafiya da rayuwa – bukukuwa, jana'iza da dukkan abin dake tsakani – kuma mutane sun yi imanin cewa kada ganga yana ajiye rayuwar su cikin lumana tare da iskokin dajin.

Mutanen kauyen cikin kwarin dake kasa kuwa, mutanen kauyen ba su taba fahimtar masu ganguna ba. Sun dauki karar ganguna a matsayin hayaniya kawai kuma suna yin dariya da wannan "kidan". Su a kauyen su idan an haifi yaro, mahafin sa yana sassaqa masa sarewa daga itace ko fashi, kuma yaron zai rataya a wuyan sa har karshen rayuwar sa. Yana daukan shekaru da dama kafin mutum ya kware a wakokin gargajiya na sarewa, kuma mafi girman daraja a cikin al'umma ana bai wa mutum ne idan ya iya rera kida mai dadi da sarewa har Allah na nasama ya kan yi farin ciki da shi ya kuma kawo ruwan sama da hasken rana don amfanin gonaki mai albarka.

Duk da cewa mutanen kauyen ganguna suna zuwa kasuwar mako-mako a kauyen Sarewa don siyar da kayayyakin su, mutane daga wadannan kauyuka guda biyu ba su cudanya da juna. An haramta ganga a kasuwar, kuma mafi yawancin 'yan kasuwa daga auyen Sarewa ba sa iya wa masu ganga ciniiki. Hakan ya sa masu ganga suka riƙa jin haushin mutanen kauyen Sarewa.

A cikin kauyen Sarewa, wata yarinya ce karama mai suna Ziana ta ke zaune a kauyen. Ta kasance mai son bincike da kir-kire kir-kire, wanda ya sa kowa ke kaunar ta. Lokacin da take da shekara goma, mahafin ta ya kamu da wata cuta mai tsanani. Wata rana, ya kira ta kusa da shi, ya ce, "Yata abar kauna ta, ba zan dade a duniya ba. Ki dauki sarewata, ki rataya ta a wuyanki domin mu kasance tare har abada."

Ziana ta shiga rudani, domin ba al'ada ba ce ga 'yan mata su riƙe sarewa. Amma daga baya sai ta tambayi kanta, "Me yasa ba za a bar ni in yi wasa da sarewa ba?" A daren da mahafinta ya rasu, Ziana ta dauki sarewar ta rataya a wuyan ta.

Yayin da Ziana ta girma, ta yi ta aiki tukuru wajen taimaka wa mahaifiyar ta a gonar kayan lambu, wanda suke sayarwa a kasuwa. Duk da cewa tana da kwazo kuma tana da kir-kire kir-kire, mutane a kauyen sarewa suna yawan yi mata dariya saboda tana rataye da sarewa a wuyan ta. Wasu lokuta suna kokarin shawo kanta ta cire sarewar, amma ta ki yarda. Duk lokacin da ta samu dama, Ziana tana tserewa zuwa daji domin ta yi busa da sarewar.

Wata rana, Ziana ta ji sautin ganguna daga nesa nesa. Cike da sha'awa, ta bi sautin gangan ta cikin daji har ta kai wani fili. A can, wani saurayi yana kada ganga tare da rera waka, yayin da 'yar uwarsa ke tsinkan 'ya'yan itatuwa daga bishiya. Ziana ta gane su a kasuwa kuma 'yan uwam juna ne, Ono da Iris.

Tana boye a bayan bishiyoyi, Ziana ta fara busa sarewar ta. Wakar sarewa da dukan ganguna sun haɗu suka zama kida mai kyau da dafi.

Da wakar ta kare, Ziana ta fito a hankali zuwa filin. Ono da Iris sun yi mamakin ganin wata yarinya mai sarewa, amma sai suka yi murmushi, amma sun fahimci cewa ita ma, ba a yarda ta busa sarewar ta a kauyen ba. Iris ta ba Ziana 'ya'yan itace, suka zauna suna hira da kida har dare ya soma yi.

Ranar kasuwa ta gaba, Ziana ta ga sabbin abokan ta suna tsaye a gaban rumfar shayi. Mai rumfar shayin yana musu ihu: "Ku bar nan! Ku 'yan qauyen ganga marasa mutunci." Ono ya fusata, amma Iris ta jawo shi suka bar wurin. Dan mai rumfar shayin, wanda ke zuba shayi ga Ono, ya tsaya shiru, yana jin kunya.

Ziana ba ta taba lura da alamun "Ba ayarda da masu ganguna" a kasuwa ba. Amma yau zuciyar ta ta yi nauyi. Ta gane cewa ita da mahaifiyarta ba sa siyan komai daga 'yan kauyen masu ganga.

Da daddare, Ziana ta yi wa mahaifiyar ta tambaya: "Me ya sa ba mu taba siyan kaya daga masu ganguna ba?" Mahaifiyar ta ce, "Yafi kyau mu zauna da mutanen da muka sani." Amma Ziana ta kasa fahimta. Ta ci gaba da tambaya, "Me ya sa ba a maraba da kowa a ko'ina? Kuma me ya sa ba mu sayi 'ya'yan itacen da Ono da Iris ke sayarwa ba, alhalin suma da dafi?" A karshe, mahaifiyar ta ta ce, "To, zan gwada su a kasuwar mako mai zuwa".

Bugu da kari, an samu tangarda a gidan mai shayi a lokacin da dansa mai suna Brone ya tambayi mahaifinshi a bisa muzgunawa makadan da yayi. Mai shagon shayin yana daya daga cikin masu busa sarewa da ake girmamamawa a kauyensu. Mahaifinshi da kakanshi sun kasance makada masu kwazo, amma danshi bai gajesu ba. Duk yadda Brone ya kai da kokartawa, ya kasa iya ko da kuwa farkon waka ne Bayan shekaru na tilasta masa yin koyo da turasaawa, Brone ya gaji. Ya fara qin sarewa. Maimakon haka, zuciyar sa tana sha'awar ganguna. Yana jin dadin sautin nesa-nesa na ganguna a cikin daji, yana mafarkin wata rayuwa daban.

Yayin da lokaci ke tafiya, Ziana, Iris da Ono, suna ci gaba da haduwa a daji don yin kiɗa tare. Suna mafarkin wani lokaci da kowa a zai kasance cikin maraba, inda za a iya busa sarewa da dukan ganguna a fili, kuma su samu damar yin kiɗa tare a kasuwa.

A kowanne mako, Ono da Iris suna ziyarar Ziana da mahaifiyar ta a rumfar sayar da kayan lambu. Mahaifiyar Ziana tana sayen 'ya'yan itatuwa da gyaɗa daga wurin su. Wata rana, Ono ya lura da mahaifiyar Ziana tana kallon gangar da yake rataye da belt din, sa kallo na sha'awa.

"Wannan ita ce gangar dariya," Ono ya ce. "Sautin ta yana nufin farin ciki. Yara suna rawa da dariya idan na buga ta." Mahaifiyar Ziana ta yi mamaki.

Sauran masu ganguna suka taru a kusa, suka fara bayyana labaran gangunan su. A wannan rana, mahaifiyar Ziana ta sayar da kayan lambu ta cikin sauri. Wasu daga cikin 'yan kasuwar kusa da ita ba su ji dadin hakan ba, suna ganin kamar tana kawo canji mara kyau. Amma mahaifiyar Ziana ta ce, "Idan kowa zai iya siyayar ga kowa, to kowa zai fi samun riba".

A kusa da rumfar su, wani tsoho yana sayar da kayan kamshi, amma kasuwar sa ba ta tafiya da kyau. Ono ya ba da shawarar a rubuta wata alama da ke cewa, "Maraba da kowa," domin jan hankalin kwastomomi. Ya zana tambarin ganguna da sarewa a jikin takardar.

Nan da nan, kasuwancin tsohon ya fara bunqasa. A hankali, sauran 'yan kasuwa suka soma fahimta, suka fara ajiyye irin wannan alamar. Alamar "Maraba da Kowa" ta fara bayyana a rumfunan masu ganguna da masu sarewa. A sakamakon haka, kasuwa ta bunqasa sosai.

Duk da haka, ba kowa ya ji dadi ba. Mahaifin Brone yana cike da mamaki da bacin rai. Ya ga shigowar masu ganguna a kasuwar sa a matsayin barazana ga tsoffin al'adu. Sai ya tara mutane masu ra'ayi iri daya da shi don su cire alamomin "Maraba da Kowa" da kuma hana masu ganguna cin kasuwa. Hakan ya haddasa tashin hankali a kasuwa. Kwamitin kasuwa ya fara damuwa.

Brone ya ki bin mahaifin sa a wannan shiri. Maimakon haka, ya haɗa kai da tsoho mai sayar da kayan qamshi, suka tunkari kwamitin kasuwa. Suka roki a shirya wani biki na kiɗa, inda kowa zai iya baje kolin kwarewarsa sa. Brone ya ce "Watakila, idan mahaifina da sauran mutanen da ke kin masu ganguna suka saurari waƙoƙin su da labaran su, za su iya fahimtar su."

Maganar biki ta bazu ko'ina. Ranar biki, kasuwa ta cika da mutane daga wurare masu nisa. 'Yan kasuwa sun sayar da kaya fiye da yadda suka saba.

A karshe, lokacin biki ya yi. Tsohon nan mai sayar da kayan kamshi ya busa sarewar sa da kwarewa, yana yin kiɗa mai dadi. Diyar sa ta rera wakar godiya ga Ubangiji domin albarkar kasar noma. Sai ya bayyana dalilin da ya sa wakar ta fi masa muhimmanci – don yana tuna wahalar rayuwar da ya sha a kuruciyar sa.

Mahaifin Brone ya daga gira yana kallon mutane. Ya ga yadda wasu daga cikin masu ganguna suka yi murmushi da nuɓa amincewa.

Tsohon mutum ya gayyaci Ono da Iris zuwa kan dandalı. Suka ba da labaran gangunan su, suka yi kida masu annashuwa don girmama ruhın rawa na kogin daji, sannan suka buga waƙoƙin girmamawa ga ruhın hadari wanda ke kare bishiyoyin ‘ya’yan itatuwan su. A karo na farko, mutanen garin masu sarewa sun fara fahimtar abin da ganguna ke nufi ga masu ganguna. Mahaifin Brone ya yi tsaki da bacin rai.

A karshe, Ziana ta taka zuwa kan dandalı tare da Ono da Iris. Ta tuna da mahaifin ta, ta dauki sarewar ta, ta kai zuwa lebenta, kuma suka fara busawa tare. Shiru mai cike da mamaki ya sauka kan taron jama’a. Ba a taba jin sarewa da ganguna tare ba, kuma ba a taba ganin wata mace na busa sarewa ba.

Wakar godiya ga rana da ruwa sama daga sarewar Ziana ta ratsa iska, tana tafiya daidai da bugun rawar kogin daji daga gangar Ono.

Wakar ta kare, kuma kowa a wajen taron suka dubi junan su. Wasu suka yi tafi da jinjina, wasu kuma suka daga kai. Sai mahaifin Brone ya barke da fushi akan Ziana. "Maciyar Amania" ya kurma ihu, ya bar wurin cikin fushi.

Brone ya dubi mahaifin sa da baƙin ciki. Ya girgiza kan sa, ya cire sarewar da ke rataye a wuyan sa, ya ajiye ta a rumfar mahaifin sa, sannan ya bar garin har abada.

An yi dogon tattaunawa a cikin garuruwan biyu bayan bikin kida. Shin ya dace a yi wa kowa hidima a rumfunan kasuwa? Shin ‘yan mata za su iya busa sarewa? Shin sarewa da ganguna za su iya yin kida tare? Bayan watanni da yawa, mutanen gari ba su iya cin ma matsaya ɗaya ba.

Amma, bayan da suka saurari labaran masu ganguna kuma suka ga gaskiya da sadaukarwar mutane, majalisar kasuwa ta yanke hukunci:

“Za a yi wa kowa adalci a kasuwa!”

An cire haramcin buga ganguna, kuma aka sauke ragowar alamomin "Ba a yarda da masu ganguna ba." Amma, dangane da sauran tambayoyi akan yin kida, majalisar ta ƙi tsoma baki. Kowane mutum zai kasance da ‘yancin yin abin da zuciyar sa ta amince da shi.

Ya dauki shekaru da dama kafin masu ganguna su ji daɗin shiga kowane rumfa a kasuwa. Amma a kowane mako, ana iya ganin Ziana, Ono da Iris suna zaune tare suna busa sarewa da ganguna, har sai yatsun su sun fara famewa, gashin su kuma ya juya zuwa fari.

Takardar Gabartarwa

Gabatar da 'Yancin Tunani, Nazari, Addini da Imani

Wannan takardar gabatarwa na sashi na 2 an yi shi ne da hotuna na 25-46 na PowerPoint na sashi.

ABIN KULA: Wannan gabatarwar na nufin labarin tatsuniyar, 'Wakoƙin Sarewa da Ganga'. Idan ba ku da niyyar amfani da tatsuniyar tare da rukunin ku, kuna bu katar gyara rubutun. Kuna iya samun labarin a shafi na 55 na jagorar masu gudanarwa da kuma a cikin kayan da ke tare da shi.

GABATARWA

Don haka, wa, ko kuma menene 'yancin addini ko imani ke karewa?

Kuna iya tunanin amsa mai ma'ana ita ce addini da imani. Amma a zahiri, 'yancin addini ko imani ba ya kare addini ko masu imani a kan su. Ba ya kare Allah ko abin da aka tsarkake. Kamar kowane 'Hakkin 'Dan'Adam, yana kare mutane.

Don ba wa haqqin cikakken sunansa, 'yancin tunanin mutum, lamiri, addini da imani yana kare hakƙoƙi ga kowane 'Dan'Adam – ko wanene su, ko menene abin da suka yi imani da shi ko kuma wane addini suke bi.

'Yancin addini ko imani ya dogara ne akan ra'ayin cewa duk 'Dan'Adam yana da buƙatu na asali:

- a ba su damar yin tunani da yanke shawara da kansu game da abin da yake mai kyau da gaskiya
- su kasance cikin qungiyoyi masu imani, ayyuka da ainihi iri daya
- kuma su iya yin tambayoyi game da ra'ayoyi da ayyuka, su canza tunaninsu game da abin da suka yi imani da shi kuma su ki yin abubuwan da suka saba wa lamirinsu.

Don yin tunanin, su yi imani, su kasantuwa, su aiwatar, su yi tambaya, su yi sauyi tunaninsu kuma su kin yarda.

WADANNE 'HAKKI MUKE DA SHI?

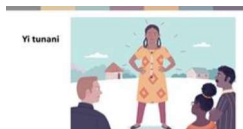

Don haka, wadanne 'hakki muke da shi? Mu duba abin da aka rubuta a cikin yarjejeniyoyin. 'Yancin addini ko imani yana kariya ne ta Mataki na 18 na Yarjejeniyar qasa da kasa kan 'Yancin 'Dan'Adam da Siyasa – ICCPR. Wannan yarjejeniya ce mai dorewa ta doka kuma qasashe 173 sun sadaukar da kansu don bin waɗannan dokokin qasa da qasa. [Ku gaya wa mahalarta taron idan kasarku ta amince da ICCPR.]

Jumla ta farko ta sashe na 18 ta ce:

“Kowane mutum yana da hakkin 'yancin yin tunani, lamiri da addini.”

Kowa yana da haqqin yin tunani da kansa – kamar Ziana a cikin labarin, wacce ta yi tunanin ya kamata a ba ta damar saka sarewa duk da cewa yarinya ce.

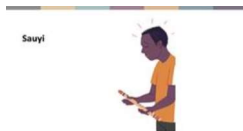
Kin yarda

Muna da haqqin sauraren lamirinmu – kamar Brone wanda ya ki taimaka wa mahaifinsa saboda ya yi imani cewa ayyukan mahaifinsa ba daidai ba ne.

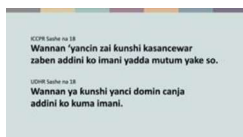
Yi imani kuma kasance tare da

Kuma muna da hakkin riƙe imani na addini ko wanda ba na addini ba kuma mu sami ainihi na addini ko imani – mu yi imani kuma mu kasance. Kamar mazauna kauyen sarewa da ganga, yawancinmu muna riƙe da imani na gaskiya. Imaninmu da al’ummar mutanen da muke gaba su da su na iya nufin abu mai yawa a gare mu.

Saayi

Amma komai irin al’ummar da muke rayuwa a ciki ko kuma yadda imaninmu yake gaskiya da daidai, za a sami mutanen da, saboda kowane dalili, suka rasa imani da imanin su ko kuma a cikin al’ummar su – kamar Brone wanda ya cire sarewarsa ya bar al’ummar sa.

Ƙƙɓɓi Sashe na 18
Wannan ‘yancin zai kunshi kasancewar zaben addini ko imani yadda mutum yake so.
Ƙƙɓɓi Sashe na 18
Wannan ya kunshi ‘yanci domin canja addini ko kuma imani.

A cikin dokar hakkin ‘Dan’Adam ta qasa da kasa, ana kare hakkin bari da canza addininku ko imanin ku tare da hakkin samun addinin ku ko imanin ku.

‘Yancin ciki

Wadannan haqqoqi yin tunani, imani, tambaya da canza imaninmu galibi ana kiransu ‘yancin ciki. Suna game da abin da ke faruwa a cikin tunaninmu da ruhinmu, wadanda ke da alaqa da ainihinmu – ma’anar mu na wa ne ne mu.

Don wannan dalili, haƙƙoƙi ne cikakke. A farkashin dokar kasa da kasa, ba a ba wa kowane mutum ko gwamnati damar iyakance wadannan haƙƙoƙi, har abada.

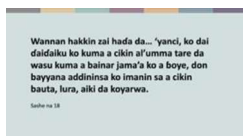
Amma ba shakka, addini da imani sun fi game da abin da ke faruwa a cikin tunaninmu da ruhinmu! Game da abin da muke yi ne – game da yadda muke bayyana imaninmu a cikin kalmomi da ayyuka.

Aiwatarwa

A cikin labarinmu, rayuwar mazauna qauyen ta cika da ayyukan da suka bayyana imanin su da kasancewarsu! Daga saka sarewa zuwa buga ganga na rayuwar yau da kullun.

‘Yancin addini ko imani kuma yana kare wadannan haƙƙoƙi. Mu sake duban Yarjejeniyar.

Wannan hakkin zai haɗa da... ‘yanci, ko dai daidai ko kuma a cikin al’umma tare da wasu kuma a bairar jama’a ko a boye, don bayyana addininsa ko imanin sa a cikin bauta, lura, aiki da koyarwa.

Sashe na 18 yace:

“Wannan haqqin zai haɗa da... ‘yanci, ko dai daidai ko kuma a cikin al’umma tare da wasu kuma a bairar jama’a ko a boye, don bayyana addininsa ko imanin sa a cikin bauta, lura, aiki da koyarwa.”

Muna da hakkin yin addu’a a boye kuma mu bayyana addininmu ko imaninmu a matsayin wani ɓangare na al’umma, tare da bauta da al’adu na gama gari. Kuma wannan al’umma ma tana da haƙƙoƙi – ba haƙƙoƙi sarrafa membobinsu ba, amma haqqoqi dangane da jihar. Misali, jihar dole ne ta tabbatar da cewa al’ummomi masu addini da imani za su iya samun ainihi na doka idan suna so, ta yadda za su iya riƙe asusun banki, daukar mutane aiki da mallakar gine-gine.

Akwai hanyoyi daban-daban da yawa ga daidai mutane da kungiyoyi don yin addini ko imani, kuma qwararrun Majalisar ‘Dinkin Duniya sun ba da misalai da yawa na ayyukan da aka kare. Misali, muna da ‘hakkin:

- Don taruwa don bauta, yin bukukuwa da lura da ranakun hutu.
- Don saka tufafin addini da cin abinci na musamman.
- Don samun wuraren ibada, makabartu da nuna alamomin addini.
- Don taka rawa a cikin al'umma, misali ta hanyar kafa kungiyoyin agaji da
- Don yin magana game da da koyar da addini ko imani, da horarwa ko naɗa shugabanni.

A wannan lokacin, kuna iya tunanin, “Yayi kyau – waɗannan su ne irin haƙƙoƙi da nake so ga al’ummata!” Ko kuma kuna iya fara damuwa!

DON SON RAI DA DAIDAITO – KAR MU CUTAR DA WASU!

To, game da mutane ko kungiyoyi da suke amfani da addininsu ko imanin su don haɓaka qiyayya ko tashin hankali ga wasu, waɗanda suke nuna wariya ga wasu ko kuma suke murkushewa da sarrafa wasu a cikin qungiyar su?

Shin ‘yancin addini ko imani yana nufin cewa suna da ‘yancin yin haka – komai tasirin da yake da shi ga wasu mutane? Abin godiya, ba haka ba ne!

Yarjejeniyoyin haƙƙin ‘Dan’Adam suna gaya mana haƙƙoƙimu da kuma iyakan haƙƙoƙimu. Ko kuma a faɗi wata hanyar – waɗanne nauyi ne muke da shi lokacin da muke amfani da ‘haƙƙimu.

Za mu iya taqaita waɗannan nauyi ta hanyar cewa kada kowa ya yi amfani da haƙƙokin sa da ‘yancinsa ta hanyoyin da za su cutar da wasu mutane. Wannan shi ne nauyin dabi’a na kowane mutum bisa ga yarjejeniyoyin haƙƙin ‘Dan’Adam. Kuma gwamnati tana da nauyin doka don girmama haƙƙin kowa da kare kowa daga cutarwa. Mu duba dalla-dalla YADDA ya kamata a kare mu daga cutarwa.

Na farko: Babu tilastawa!

Ba a ba da izinin tilastawa a cikin al’amuran addini ko imani. Imani da kasancewa na son rai ne. Ba a ba wa hukumomi, al’ummomin addini da iyalai izinin yin amfani da barazana, tsoratarwa ko tashin hankali don tilasta wa kowa ya yi imani ko kada ya yi imani, ya yi aiki ko kada ya yi aiki, ya kasance cikin addini ko kada ya kasance cikin addini.

Na biyu: Babu wariya! Mataki na 2 na Yarjejeniyar ya haramta wariya ta kowane iri – ko ya dogara ne akan addini, launin fata, jinsi ko harshe, misali. Kasashe da suka rattaba hannu kan yarjejeniyoyin haƙƙin ‘Dan’Adam sun amince da yin adalci ga kowa da kowa kuma su yi aiki tukuru don kawo farshen wariya a cikin al’umma – kamar yadda majalisar kasuwa ta yi a cikin labarinmu.

Na uku: Babu lalata haƙƙi! Mataki na 5 ya bayyana cewa ba a ba wa kowace gwamnati, qungiyoyi ko mutum damar fassara haƙƙin ‘Dan’Adam ɗaya a matsayin ba su haqqin yin aiki ta hanyar da za ta lalata sauran haƙƙoƙi ‘Dan’Adam. Kuma Mataki na 20 ya haramta haɓaka kiyayya na addini ta hanyar tunzura wariya, kiyayya ko tashin hankali.

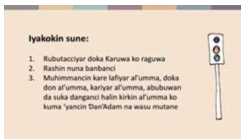
Ba tare da la’akari da abin da gwamnati ko mutum yake tunanin addini ya bukaci su yi ba, babu wanda zai iya jayayya cewa ‘yancin addini ko imani ya ba su haƙƙin taka haƙƙin wasu mutane. Don haka mahaifin Brone ba shi da haƙƙin cin zarafin masu ganga, ko da ya yi tunanin shi ne abin da ya dace a yi.

Na tabbata kuna iya tunanin misalai da yawa na amfani da addini don ba da hujja ko tunzura tashin hankali, ko kuma ayyukan addini da ke cutar da mutane. Hakanan kuna iya tunanin lokutan da ake hana mutane yin addininsu ko imanin su cikin lumana.

IYAKOKI GA 'YANCIN ADDINI KO IMANI

Don haka, menene dokokin? Yaushe ne gwamnatoji ke da izinin iyakance 'yancin addini ko imani? Mu duba dokokin da sauri. Na farko, ba za a taɓa iyakance haqqin yin tunani da imani ba ('yancin ciki). Na biyu, ana iya iyakance aikin addini ko imani – amma SAI idan an bi waɗannan ka'idodi huɗu.

1. Dole ne a sami DOKA da ke bayyana iyakar. A wasu kalmomi, 'yan sanda ba za su iya yin abin da suke so kawai ba.
2. Dole ne iyakar ta kasance MAI DACEWA da matsalar da take kɔkarin warwarewa. Misali, idan tsarin lasifika na al'ummar addini ya yi karfi sosai, ana iya umartar al'ummar addini da su rage shi ko kuma su fuskanci tara. Hana su yin taro gaba ɗaya ba zai dace ba.
3. Dole ne duk iyakokin su kasance BA TARE DA WARIYA BA – dole ne su shafi kowa da kowa.
4. Dole ne iyakar ta kasance MAI BUKATA don kare ɗayan abubuwa masu zuwa: Tsaron jama'a, tsarin jama'a, lafiyar jama'a, dabi'un jama'a ko haɓkoki da 'yancin wasu mutane.

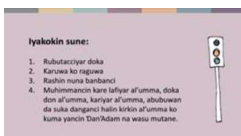
Kalmar tilas tana da matuƙar mahimmanci. Bai isa ba cewa gwamnati ko mafi yawan jama'a suna tunanin iyakar tana da kyau don cimma waɗannan manufofin. Dole ne iyakar ta zama mai bukata. A wasu kalmomi, bai kamata a sami hanyar warware matsalar da ayyukan suka haifar ba tare da iyakance haɓkoki ba. Ana nufin iyakance haqqoqi ya zama mafita ta karshe. Duk da haka, wani lokacin ya zama dole.

Misali, yana iya zama haɗari a cika mutane da yawa a wurin ibada. Don haka, yana iya zama dole ga hukumomi su iyakance adadin mutanen da aka ba su izinin shiga wurin ibada saboda dalilan tsaron jama'a.

Kuntatawa kan tarukan ibada sun zama ruwan dare gama gari yayin annobar cutar Corona – wani lokacin waɗannan kuntatawar sun zama dole, masu dacewa da marasa wariya. Wani lokacin sun kasance masu nuna wariya da rashin dacewa sosai.

Hana kaciyar mata misali ne na iyakar da ke kare haɓkoki da 'yancin wasu – a wannan yanayin 'yan mata. Ba tare da la'akari da ko ana ganin wannan a matsayin al'ada ko aikin addini ba, yana kawo haɗari ga lafiyar 'yan mata kuma ba za a iya ba da hujja da shi ta hanyar yin nuni ga 'yancin addini ko imani ba.

Waɗannan iyakokin suna da matuƙar mahimmanci. Ba tare da su ba, gwamnatoji za su iya iyakance kowace kungiya ko aiki da ba su so. Ana nufin iyakancewa ya zama mafita ta karshe, ba kayan aiki don sarrafa jihar ba. A cikin zama masu zuwa, za mu dubi nau'ikan keta 'yancin addini ko imani daban-daban da ke faruwa a duniya dalla-dalla.

Labari na mai kawo sauyi

An karanta labarin dake tafe a bangare na 'Bayanan kammalawa' na zama na 2. An kwatanta shi da nunin faifai 61-63 na zaman PowerPoint.

Labarin Peter, Pakistan

Peter, matashi ne da ya taimaka ya kawo canji ga al'ummar Kiristoci a Kot Lakhpat, wani yanki da aqasarin su musulmai ne a cikin birnin Lahore na Pakistan. A Kowacce safiya, Peter yakan wayi gari da kallon sujjadawanda Fasto onalocal kan gabatar a Gidan Talabijin na Kirista. "Ba ni da lokaci mai yawa don karanta nassosi ko shiga cikin Littafi Mai Tsarki kungiyoyin karatu amma kallon wannan sujjadar d'ɓn hanya ce mai ban sha'awa a gare ni don fara rana ta", in ji shi.

A wata safiya, tashar TV ta Kirista ta kasance shiru. Da farko, Peter ya dauka a can matsala ce ta fasaha. Lokacin da tashar ta kasance har yanzu shiru, bayan mako day, Peter da gungun masu kallo na yau da kullun daga yankin sun tunkari fasto na tashar, wanda ya shaida musu cewa tashar tana aiki da kyau a wasu yankuna.

Suna dubanta, sai suka gano cewa wani a mAsallacin yankinya shirya tare da ma'aikacin naurar don yanke tashar a cikin yankin, saboda Maulvi na gida (masanin addini) ya dauke shi a matsayin bisharar Kirista.

"Kuna iya tunanin irin mamakin da muka yi, muna zaune tare da musulmin mu makwabta kuma ba mu da matsala da su," in ji Peter.

Kungiyar ta san halin da ake ciki yana da matuƙar tasiri, don haka sun tuntubi wani dan kungiyar ecumenical na qasa don shawarwari da bayanai. Bisa wannan shawarar, sun fara ganawa da ma'aikacin kebul. Ba shi da wani kin hadfawa da watsawa amma ya ce ba zai iya gaba da liman ba. Kungiyar ta yanke shawarar cewa ya bukaci gudanarwa da maulvi.

Wani wakilin kungiyar ya kwashe sama da awanni uku yana koƙarin shawo kansa ba da damar tashar taci gaba ta aiki, ba tare da nasara ba. Washegari, wakilin ya sake gwadawa ya gaya wa mulvi game da yancin dan adam, yancin addini da imani da hakokin da Kundin Tsarin Mulki na Pakistan ya ba kowane dan kasa. Bayan da aka dade ana tunani sai malvi ya amince a watsa tashar, amma ya bukaci masu kallo kiristoci su rage sauti a lokacin sallar musulmi don kada a dagula wa makwabta a wajen sallah.

"Mun yi farin ciki sosai!" Peter ya ce, "Ko da yake watsa shirye-shiryen talabijin ne kawai ga wasu mutane, muhimmin bangare ne na rayuwarmu a matsayinmu na Kirista".

Tushe

Hukumar Ecumenical don Cigaban Al'umma (ECHD), Pakistan.
An canza sunan Peter saboda dalilai na tsaro.

LABARI